

De gröna näringarnas betydelse i Gnesta kommun

1. Sammanfattning

Med de gröna näringarna förstås all näringsverksamhet som har sin bas i jord, skog och landsbygdens miljö. Medräknat föregående och efterföljande led till verksamheten på gårdarna ger de gröna näringarna betydande bidrag till ekonomi och sysselsättning i Gnesta kommun.

- Jord- och skogsbruket sysselsätter i kommunen 180 personer, vilket motsvarar 6 % av all sysselsättning i kommunen. De gröna näringarna skapar dessutom sysselsättning i även andra näringsgrenar.
- Förädling av jord- och skogsbrukets produkter sysselsätter 30 personer i kommunen. Underleverantörer till såväl primärproduktion som förädling sysselsätter ytterligare 70 personer.
- Totalt är således 280 personer, eller 9,3 % av alla som arbetar i kommunen, direkt eller indirekt, sysselsatta i produktion av livsmedel och skogsprodukter.
- De som på så sätt direkt eller indirekt arbetar med produktion av livsmedel och skogsprodukter skapar ytterligare sysselsättning i det lokala samhället genom att de och deras hushåll efterfrågar varor och tjänster för sitt dagliga liv. Deras del av all sådan sysselsättning i kommunen kan beräknas till ungefär 100 personer i olika lokala servicenäringar i kommunala verksamheter och lokalt näringsliv. Det motsvarar 4,7 % av kommunens totala sysselsättning.

Om även dessa s.k. inducerade sysselsättningseffekter inräknas, får således sammanlagt 14,0 % av alla som arbetar i kommunen på ett eller annat sätt sin sysselsättning från produktionen av livsmedel och skogsprodukter.

2. Allmänna data

Ytan av Gnesta kommun är 46 000 hektar, varav 79 % används till jord- och skogsbruk. Landsbygd – områden utanför tätorter – utgör 98,8 % av landytan. Se tabell 2.1

Tabell 2.1 Landarealens fördelning, hektar och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Hektar</i>	<i>%</i>	<i>Hektar</i>	<i>%</i>	<i>Hektar</i>	<i>%</i>
Jordbruksmark	9 723	21,0	145 132	23,8	3 137 289	7,6
Skog	26 745	57,8	333 355	54,6	22 326 760	54,4
Tätorter m.m.	537	1,2	16 129	2,6	557 427	1,4
Annan mark	9 261	20,0	115 618	19,0	15 006 295	36,6
<i>Summa landareal</i>	<i>46 266</i>	<i>100,0</i>	<i>610 234</i>	<i>100,0</i>	<i>41 027 771</i>	<i>100,0</i>

"Tätorter m.m." anger tätorter med mer än 200 invånare samt större arbetsplatsområden, t.ex. industriområden, flygplatser m.m. Annan glesare bebyggelse utanför tätorter (bostäder, fritidshus, jordbruksbyggnader, vägar m.m.) ingår i "Annan mark", men utgör där en mycket liten del.

I kommunen bor 10 000 personer. Medelåldern är 41,7 år, vilket är något högre än riksnivå (41,0 år). Av kommunens invånare var år 2006 sammanlagt 4 900 personer sysselsatta med arbete i eller utanför kommunen. Antalet sysselsättningstillfällen i kommunen var 3 000 st, vilket innebär att i genomsnitt 1 900 personer pendlade till arbeten i andra kommuner.

Befolkningen fördelade sig enligt SCB:s senaste tätortsundersökning (2005) på landsbygd och tätorter enligt tabell 2.2. Som tätorter definieras områden med högst 200 meter mellan husen och med minst 200 invånare. Landsbygd, dvs. områden utanför tätorterna, inkluderar mindre s.k. småorter. På landsbygden bor 35 % av kommunens befolkning, vilket är en mycket hög andel.

Tabell 2.2 Befolkningens fördelning på landsbygd och tätorter år 2005, invånare och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Landsbygd	3 443	34,6	47 292	18,1	1 415 800	15,6
Tätorter med 200-999 invånare	1 383	13,9	20 799	7,9	574 603	6,4
Tätorter med 1000-2999 invånare	0	0,0	19 186	7,3	654 536	7,2
Tätorter med 3000-9999 invånare	5 132	51,5	42 188	16,1	1 187 570	13,1
Tätorter med minst 10 000 invånare	0	0,0	132 430	50,6	5 215 243	57,6
<i>Summa invånare år 2005</i>	<i>9 958</i>	<i>100,0</i>	<i>261 895</i>	<i>100,0</i>	<i>9 047 752</i>	<i>100,0</i>

3. Jord- och skogsbruk

År 2007 fanns i kommunen 7 999 ha åker, som brukades av 179 jordbruksföretag med minst 2 ha. Där finns 26 700 ha skog, varav c:a 80 % i s.k. familjeskogsbruk och resten i storskogsbruk.

I tabell 3.1 redovisas vissa uppgifter om kommunens jordbruk år 2007 enligt Jordbruksverkets statistik. Kommunens jordbruksföretag hade förutom 7 999 ha åker även 1 643 ha betesmark. De är betydligt större än riksgenomsnittet.

Tabell 3.1. Jordbrukets omfattning år 2007

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Antal företag med minst 2 ha åker	179	2 157	72 609
Åkerareal, ha	7 999	126 247	2 647 967
Bestesmark, ha	1 643	18 885	489 329
<i>Summa jordbruksmark, ha</i>	<i>9 642</i>	<i>145 132</i>	<i>3 137 296</i>
D:o per företag, ha	54	67	43

I tabell 3.2 redovisas åkerarealens användning med fördelning på de viktigaste grödgrupperna. Arealanvändningen indikerar ett blandat jordbruk med både avsaluväxter och animalieproduktion.

Tabell 3.2. Åkerarealens användning år 2007, procent

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Spannmål	25	42	37
Vall och grönfoder	50	33	43
Andra växslag	5	8	9
Träda, obrukad åker	20	17	11
<i>Summa</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

LRF har i kommunen 192 medlemmar som brukar åker eller skog. De har tillfrågats om vilka verksamheter de bedriver i företagen. Av de 135 medlemmar som har deltagit i undersökningen har 44 % svarat växtodling till avsalu, 41 % animalieproduktion (mjölk, kött, ägg), 48 % skogsbruk och 57 % någon eller några kompletterande verksamheter (entreprenader, turism m.m.)

I kommunen finns 26 745 hektar skog. Se tabell 3.3. på följande sida.

Tabell 3.3. Skogsarealens fördelning 2007, hektar och procent

	Kommunen		Hela länet		Hela riket	
	Ha	%	Ha	%	Ha	%
Familjeskogsbruk	21 599	80,8	270 224	81,1	11 509 188	51,5
Storskogsbruk	5 146	19,2	63 131	18,9	10 817 572	48,5
<i>Summa skogsareal</i>	<i>26 745</i>	<i>100,0</i>	<i>333 355</i>	<i>100,0</i>	<i>22 326 760</i>	<i>100,0</i>

Av kommunens skogsmark hör 81 % till det s.k. familjeskogsbruket (fysiska personer, dödsbon, fåmansägda AB m.m.), fördelat på c:a 860 företag med c:a 1 200 ägare. Av dem bor ungefär två tredjedelar utanför kommunen. Resten av skogen hör till det s.k. storskogsbruket, dvs. de stora skogbolagen samt staten, kommunen, kyrkan m.fl.

Kommunens jord- och skogsbruk omsatte sammanlagt 124 milj. kr år 2006. Se tabell 3.4. Bland intäkter av jordbruksprodukter ingår inte intern omsättning inom och mellan gårdar.

Tabell 3.4. Jord- och skogsbrukets bruttointäkter år 2006, milj. kr och procent

	Kommunen		Hela länet		Hela riket	
	Milj.kr	%	Milj.kr	%	Milj.kr	%
Jordbruksprodukter	90,3	72,6	1 414,1	74,3	37 408,3	62,0
Trädgårdsprodukter	0,6	0,5	72,8	3,8	3 816,5	6,3
Familjeskogsbruk	27,3	22,0	341,7	17,9	12 635,4	20,9
Storskogsbruk	6,1	4,9	75,4	4,0	6 500,5	10,8
<i>Summa bruttointäkter</i>	<i>124,3</i>	<i>100,0</i>	<i>1 904,0</i>	<i>100,0</i>	<i>60 360,6</i>	<i>100,0</i>

Intäkterna av jordbruk (inklusive trädgård) dominerar, de motsvarar 73 % av alla intäkter. Av skogsintäkterna svarade familjeskogsbruket för 82 %.

I föregående tabell ingår alla intäkter av jord- och skogsbruk i kommunen. I tabell 3.5 redovisas intäkter för enbart kommunens jordbruksföretag, dvs. de företag som brukar minst 2 hektar åker. Där ingår dessa företags intäkter från jordbruk, från den skog som de äger (32 % av all skog i kommunen) samt från verksamheter utanför deras jord- och skogsbruk, t.ex. turism, snöröjning, energiproduktion.

Tabell 3.5. Jordbruksföretagens bruttointäkter år 2006, milj. kr och procent

	Kommunen		Hela länet		Hela riket	
	Milj.kr	%	Milj.kr	%	Milj.kr	%
Jordbruk och trädgård	90,9	60,9	1 486,9	66,0	41 224,8	69,7
Skogsbruk	10,9	7,3	174,2	7,7	4 493,1	7,6
Andra verksamheter i företagen	47,5	31,8	592,5	26,3	13 445,4	22,7
<i>Summa bruttointäkter</i>	<i>149,3</i>	<i>100,0</i>	<i>2 253,6</i>	<i>100,0</i>	<i>59 163,3</i>	<i>100,0</i>

LRF har i sin ovannämnda undersökning tillfrågat medlemmarna om förekomsten av kompletterande driftsgrenar i företagen. Därmed menas i detta sammanhang verksamheter inom företagen vid sidan av deras jord- och skogsbruk. LRF har i kommunen 192 medlemmar. De 135 medlemmar som har deltagit i undersökningen har uppgett sammanlagt 192 sådana verksamheter. En medlem kan ha uppgett mer än en sådan verksamhet. I tabell 3.6 på följande sida redovisas resultaten.

Tabell 3.6. LRF-medlemmars kompletterande driftsgrenar år 2008, antal och procent

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Entreprenadarbeten	54	28,1	607	26,3	12 978	25,8
Produktion av förnybar energi	13	6,8	251	10,9	6 581	13,1
Förädling och försäljning av gårdsprodukter	6	3,1	47	2,0	1 412	2,8
Hästar (avel, trav, stallplatsuthyrning, etc)	33	17,2	304	13,2	7 478	14,9
Turism	16	8,3	240	10,4	5 176	10,3
Förädling av trä	8	4,2	54	2,3	2 293	4,6
Uthyrning av lokaler	50	26,0	551	23,9	7 911	15,7
Andra verksamheter	12	6,3	250	10,9	6 413	12,8
<i>Summa</i>	192	<i>100,0</i>	2 304	<i>100,0</i>	50 242	<i>100,0</i>

Intäkterna av sådana verksamheter år 2006 ingår i de totalintäkter som redovisas i tabell 3.5, där omsättningen då anges till 48 milj. kr.

I tabellerna 3.5 och 3.6 redovisas uppgifter om olika verksamheter i jordbruksföretagen. Många jordbrukare och deras familjemedlemmar har emellertid inkomster även från andra inkomstkällor, främst anställning utanför deras gårdar. SCB har undersökt omfattningen av sådana inkomster bland jordbrukare med minst 2 ha åker. Med hjälp därav kan sådana inkomster i jordbrukarhushållen i Gnesta kommun uppskattas till sammanlagt omkring 50 milj. kr. Det är främst i de mindre företagen som dessa inkomster kan vara stora.

4. Livsmedels- och skogsindustri

Enligt SCB:s företagsregister fanns år 2006 i kommunen 3 arbetsställen med livsmedelsförädling och 9 arbetsställen med förädling av skogsråvara. I tabell 4.1 visas hur många personer som sysselsattes i kommunens livsmedels- och skogsindustri.

Tabell 4.1. Antal sysselsatta i livsmedels- och träförädling år 2006

	<i>Kom- munen</i>	<i>Hela länet</i>	<i>Hela riket</i>
Slakterier och charktillverkning	0	360	14 280
Mejeritillverkning	0	260	7 620
Annan livsmedelsindustri	10	740	36 680
<i>S:a livsmedelstillverkning</i>	<i>10</i>	<i>1 360</i>	<i>58 580</i>
Trävaruindustri	20	420	39 600
Massa- och pappersindustri	0	10	37 168
<i>S:a träindustri</i>	<i>20</i>	<i>430</i>	<i>76 768</i>

5. Jord- och skogsbrukets sysselsättningseffekter

Antalet sysselsatta i kommunens jord- och skogsbruk år 2006 motsvarade ungefär 6 % av samtliga sysselsatta. De gröna näringarna skapar emellertid omfattande sysselsättning i andra näringsgrenar. Inräknat alla direkta och indirekta effekter är de basen för 14 % av sysselsättningen i kommunen.

I tabell 5.1. på följande sida redovisas jordbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006. Procenttalen visar andelarna av samtliga sysselsatta i kommunen (3 000 personer). Till sysselsatta i jordbruk räknas förutom jordbrukare och deras anställda även verksamma i vissa servicenäringar till jordbruket, t.ex. maskinstationer, husdjursföreningar m.m.

Tabell 5.1. Jordbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Jordbruk och trädgård	150	5,0	2 180	1,9	66 200	1,5
Livsmedelsindustri	10	0,3	1 360	1,2	58 580	1,3
Annan indirekt sysselsättning	40	1,3	1 840	1,6	89 230	2,0
<i>Summa i produktionen</i>	<i>200</i>	<i>6,6</i>	<i>5 380</i>	<i>4,7</i>	<i>214 010</i>	<i>4,8</i>
Inducerad sysselsättning	100	3,4	3 180	2,8	128 700	2,9
<i>Totalt</i>	<i>300</i>	<i>10,0</i>	<i>8 560</i>	<i>7,5</i>	<i>342 710</i>	<i>7,7</i>

"Annan indirekt sysselsättning" avser sysselsatta hos underleverantörer i produktionskedjans tidigare led, t.ex. foder-, maskin- och förpackningsindustri, åkerier etc.

"Inducerad sysselsättning" uppstår i kommunala verksamheter och lokalt näringsliv beroende på att företagare och anställda i livsmedelskedjan och deras underleverantörer bildar underlag för lokala servicenäringar, t.ex. detaljhandel, lokaltrafik, vård och omsorg, skolor.

I Tabell 5.2 redovisas skogsbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter. Till sysselsatta i skogsbruk räknas förutom skogsarbetare även anställda plantskolor m.m. samt en del självverksamma skogsägare. De flesta av de sistnämnda arbetar dock i skogen för liten del av året för att räknas in. Många av dem är även jordbrukare och redovisas därför i Tabell 5.1. Av kommunens familjeägda skog ägs 40 % av jordbrukare med minst 2 ha åker

Tabell 5.2. Skogsbrukets direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Skogsbruk	30	1,0	640	0,6	28 150	0,6
Skogsindustri	20	0,7	450	0,4	75 020	1,7
Annan indirekt sysselsättning	30	1,0	1 580	1,4	97 800	2,2
<i>Summa i produktionen</i>	<i>80</i>	<i>2,7</i>	<i>2 670</i>	<i>2,4</i>	<i>200 970</i>	<i>4,5</i>
Inducerad sysselsättning	40	1,3	1 580	1,4	117 330	2,6
<i>Totalt</i>	<i>120</i>	<i>4,0</i>	<i>4 250</i>	<i>3,8</i>	<i>318 300</i>	<i>7,1</i>

Som framgår av tabell 3.4 på s. 2 svarar familjeskogsbruket i kommunen för 82 % av brutto-intäkterna från skogsbruk. Andelen av sysselsättningen torde vara av samma storleksordning.

I Tabell 5.3 redovisas jord- och skogsbrukets sammanlagda sysselsättningseffekter i Gnesta kommun. Sammantaget är de gröna näringarna basen för 14 % av sysselsättningen i kommunen, varav 9,3 % i produktionen (direkt och indirekt) och 4,7 % i detaljhandel, kommunal service m.m. (s.k. inducerad sysselsättning, se ovan).

Tabell 5.3. Jord- och skogsbrukets sammanlagda direkta och indirekta sysselsättningseffekter år 2006

	<i>Kommunen</i>		<i>Hela länet</i>		<i>Hela riket</i>	
	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>	<i>Antal</i>	<i>% av totalt</i>
Jord- och skogsbruk	180	6,0	2 820	2,5	94 350	2,1
Livsmedels- och skogsindustri	30	1,0	1 810	1,6	133 600	3,0
Annan indirekt sysselsättning	70	2,3	3 420	3,0	187 030	4,2
<i>Summa i produktionen</i>	<i>280</i>	<i>9,3</i>	<i>8 050</i>	<i>7,2</i>	<i>414 980</i>	<i>9,3</i>
Inducerad sysselsättning	140	4,7	4 760	4,2	246 030	5,5
<i>De gröna näringarna totalt</i>	<i>420</i>	<i>14,0</i>	<i>12 810</i>	<i>11,4</i>	<i>661 010</i>	<i>14,8</i>
Total sysselsättning i samliga näringsgrenar	2 980	100,0	112 170	100,0	4 454 240	100,0

Kommunens egna jord- och skogsbruk svarar för en jämfört med riket ganska stor del av sysselsättningseffekterna. Det innebär att de gröna näringarna i Gnesta.pdf skapar sysselsättning även i andra kommuner.

Något om beräkningsmetoder och källor

Beräkningsmetoder

Beräkningarna av jordbrukets intäkter i kommunerna har utgått från rikssiffror enligt jordbruksverkets EAA-kalkyl. Dessa har sedan fördelats regionalt med hjälp av uppgifter om arealer, djur, avkastningar etc. i län och kommuner. Skogsbrukets intäkter har beträknats genom att skogsavverkningar i länen med fördelning på ägare har fördelats på kommuner med ägarfördelade skogsarealer.

Sysselsättningen i kommunerna har utgått från Nationalräkenskapernas branschfördelade beräkningar på riksnivå. Dessa har sedan fördelats på kommuner med hjälp av branschfördelade kommunsiffror enligt RAMS (se nedan).

Jord- och skogsbrukets sysselsättningseffekter har i ett första steg beräknats på riksnivå med s.k. input/outputteknik. En stor del av den indirekta sysselsättningen har kommunfördelats med ledning av vissa branschers kommunfördelning. Det gäller t.ex. livsmedels- och skogsindustri, jordbruksmaskinindustri m.m. Övrig indirekt sysselsättning, t.ex. åkerier, har fördelats regionalt i proportion till deras regionala fördelning, men med vissa hänsynstaganden till primärproduktionens och förädlingens fördelning.

Källor

- Nationalräkenskaperna (NR), Statistiska Centralbyrån
- Registerbaserad sysselsättningsstatistik (RAMS), Statistiska Centralbyrån
- EAA - ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn, Jordbruksverket
- Tätortsstatistik, senast avseende år 2005, Statistiska Centralbyrån
- Företagsregistret, Statistiska Centralbyrån
- Lantbruksstatistiken, Jordbruksverket

Uppgifter från dessa källor finns att tillgå på www.scb.se och www.sjv.se.

Ytterligare upplysningar kan lämnas av Mats Reidius, LRF, 08-787 53 02
mats.reidius@lrf.se